

Беларус

ГАЗЭТА БЕЛАРУСАУ У ВОЛЬНЫМ СВЕЦЕ

ЦАНА — PRICE \$ 1.00

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431.

Tel.: (212) 380-2036

Год XXVII, № 242

New York, June — Чырвень 1977

Vol. XXVII, № 242

ПАДВОЙНЫЯ УГОДКІ ЯНКІ КУПАЛЫ

(7 ЛІПЕНЯ 1882 — 28 ЧЫРВЕНИЯ 1942)

Янка Купала

28 чырвени сёлета спаўняеца 35 год ад трагічнай смерці Янкі Купалы, а 7 ліпеня — 95-я ўгодкі ад ягона гарараджонія. У той час калі ўгодкі другія выклікаюць узвышанае пачуцьцё радасці ѹ нацыянальнай гордасці, дык ўгодкі першыя спрычыняюць нявымоўны буль, пачуцьцё абурэння ѹ нянявісці да віноўніка ѹ ягонае перадчаснае трагічнае смерці.

У маскоўскіх газетах таго часу звязалася адно кароткая зацемка аб „неспадзянай” смерці паэты 28 чырвени 1942 году. Прывілы-ж смерці ні савецкія газеты, ні пазнейшыя савецкія біографы паэты не падалі. Але сярод устрывожаных раптоўнай смерці найважлішага песьняра Беларусі тых ягоных суродзічаў, што жылі тады ѹ Москве, кружыла ўпорыстая чутка, што Янка Купала выкінуўся з акна гатэлю „Масква”, у якім тады жыў. Вестку гэту пасъля сканчэння вайны пацвердзілі ѹ тыя, якім удалося перебрацца із Савецкага Саюзу на Захад.

Апрача гэтага, курсуе сярод Беларусаў Савецкага Саюзу ѹ паўтараца да сяньня іншая вестка, і гэта ѹ колькіх адрозных варыянтах, паводле якой Купала ня выкінуўся самахоці з акна, а быццам яго выкінуў... Навет калі трымцаца ѹ першое вэрсы — на нашу думку найбольш праудадобнай — самагубства, дык усёруна ѹ смерці паэты вінаватае Москва, спрадвеку варожая да Беларускага народу. Добра ведама, хаця афіцыйныя і неафіцыйныя савецкія крываці пра гэта маўчаць таксама, што ялчы ў 1930 годзе булучы армітаваным і знаходзічыся ѹ Менскай турме, Купала прабаваў пакончыць самагубствам, спосабам японскага гаракіры прарпораочы сталовай ліжкай сабе жывот, але быў у час адратаваны ѹ вылечаны. Прывілы-ж гэтае спробы самагубства, а ёсьць усе асновы думца, што ѹ самагубства ў 1942 годзе быў пратэст супраць ягоных духовых мукай, як і супраць ўзбекаў чыр-

вонеа Москвы над Беларускім народам.

Паслья выходу з турмы Купала ѹ канцы гэнага-ж 1930 году быў змушаны падпісаць і надрукаваць прадыктаваны яму пакаяльны ліст, у якім уся ягоная дакастрычніцкая творчасць была зэмешаная з балотам. Яшчэ ѹ пачатку 1940 году пры жыцьці паэты, Якуб Колас пінфармаваў маладога даследальніка сваёй творчасці Юльяна Пшыркову, а гэты апошні надрукаваў усю гэную інфармацію ѹ 6-м нумары „Полымія” ў 1967 годзе, у якой Якуб Колас, што таксама быў змушаны апублікаці падобны пакаяльны ліст, сказаў Юльяну Пшыркову наступнае:

„З Купалам мы дапусцілі недаравальнуя слабасць, публічна ѹ друку ахаялі сваю дакастрычніцкую творчасць, але хіба выкінештое, што прайшло праз душу і сэрца, што зьяўліенца часцінай уласнае жыцця”.

Зварачаючыся да Юльяна Пшырковы, Якуб Колас, як быццам даючы запавет для малодшага пакаяльня, працягваў:

„Вам, маладым, трэба будзе вывучыць ўсё і як трэба ацаніць. Толькі наі крывае душой, як некаторыя нашы ціяперашнія крываці ѹ гісторыкі. Абапірайтесь на факты. Гаварыце праўду. Насіце ѹ калі самага сэрца. Старыя пісьменнікі зараз усяляк ахайваюць, а яны варты павагі. Мінчлага німа чаго баліца, як прывідаў учачы. Мінчлага баліца той, хто ня ўпішнены ѹ сваім сённяшнім і заўтрашнім дні”.

Сяньня чырвонае Москва навет саромеца вымушаных на Купалаў Колосу згаданых пакаяльных лістоў. Лісты гэныя, пасъля свайго першага надрукавання ѹ менскіх газетах у канцы 1930 году, нідзе ѹ ніколі больш ня перадруковаўваліся, бо, у выпадку іхнага перадрукавання, прынесцілі бальшавіком смяротную ганьбу.

Трэба надзеіцца, што гісторыя, гэты, паводле словаў Купалы, строгі і справядлівы судзьдзя, з часам

раскрые ѹ пакажа съвету ўсе аbstавіны трагічнае съмерці Янкі Купалы. І незалежна ад таго, які акажацца канчатковая ѹ поўная праўда пра ягоную съмерці, праўда гэтая ня зможа запярэчыць факту, што съмерці найважлішага беларускага нацыянальнага паэты ѹ духоўага правадыра Беларускага народу была спрычыненая найлоцейшым ворагам гэтага народа ды спрычыненая з матаю, каб лягчэй было паняволіць народ.

Янка Купала — гэта адна з найвыдатнейшых і найсцяблейшых постаяція ѹсіх гісторій Беларусі. Гэта адзін з тых нешматлікіх волатаў духа, што дасягнулі вяршынія народных узывишшаў і скранулі нащупа нацыянальную гісторыю наперад. З гледзішча на сваё выняткае месца ѹ ролі ѹ гісторыі Янка Купала можа быць паставлены побач з Полацкім Князем Усяславам Чарадзеем, Святой Афрасійнай Поляцкай, Святой Кірылам Тураўскім, Францышкам Скарынам, Кастусём Каліноўскім, Францышкам Багушэвічам, хаця магчымі сваёй нацыянальнай ролі ѹ народзе наўсет перавышае некаторых з пералічаных. Больш ніхто з нашай багатай і звыш тысячагадовай гісторыі ня можа быць паставлены побач з Янкам Купалам.

Беларускі народ із свайго боку выказвае съветлай памяці Янкі Купалы глубокую пашану, сваясаблівы пітэзым на ўзрўні рэлігійнага пітэзыму, бязмежнай любосьці да яго. Ніводнаму зь беларускіх пазтаў на прысьвечана ѹ ня прысьвячаецца беларускім пазтаамі самых розных пакаленій гэткіх натхненых вершаў, як Янку Купалу, і ніводні зь беларускіх пазтаў мінушчыны гэтак творча ѹ запладнільна, як Янка Купала, на ўплывае на пазтычную творчасць ягоных наступнікаў. Каждага году ѹ дзень нараджонія паэты 7-га ліпеня праводзіцца съвяты паэзіі ѹ песьні. У гэты-ж дзень сёлета будуць адзначацца круглыя, бо 95-я ўгодкі ад ягонага нараджэння.

І вось зьдзеклівая гіронія! Ня могуць вычыркнучы з народнае памяці творчасці Янкі Купалы, Камуністычнай партыі намагаецца ўсякім спосабамі творчасць гэту прысьбечыць, як сваю. Але прысадчава груба папартынаму, прадстаўляючы ѹсю дарэвалюцыйную ягоную творчасць, як сучучную сваім партынным ідзям, што быццам падрыхтавала ѹ народзе спрыяльны грунт для прыняцця Кастрычніцкай рэвалюцыі, а ўсю пэрэвалюцыйную ягоную творчасць, як быццам шырэй хваласьевы. Камуністычнай партыі ѹ савецкому ладу на Беларусі. Але чаму-ж тады вялікі съцяг як дарэвалюцыйных, гэтак і парэвалюцыйных глыбаких нацыянальных і антысавецкіх Купалавых твораў тая-ж партыя ѹ да сяньня трымае пад цэнзурнай забаронай? Ужо адно гэта даволі гаворыць сама за сябе ѹ ніякіх каментараў ня патрабуе.

На менш гаворыць само за сябе ѹ тое, што, праліпсцішы праз густое сіта сваёй цэнзуры ўсё-ж нясучучымі спадамі творчасць гэту прысьбечыць, як сваю. Але прысадчава груба папартынаму, прадстаўляючы ѹсю дарэвалюцыйную ягоную творчасць, як сучучную сваім партынным ідзям, што быццам падрыхтавала ѹ народзе спрыяльны грунт для прыняцця Кастрычніцкай рэвалюцыі, а ўсю пэрэвалюцыйную ягоную творчасць, як быццам шырэй хваласьевы. Камуністычнай партыі ѹ савецкому ладу на Беларусі. Але чаму-ж тады вялікі съцяг як дарэвалюцыйных, гэтак і парэвалюцыйных глыбаких нацыянальных і антысавецкіх Купалавых твораў тая-ж партыя ѹ да сяньня трымае пад цэнзурнай забаронай? Ужо адно гэта даволі гаворыць сама за сябе ѹ ніякіх каментараў ня патрабуе.

Ды дарма!

У верні 1926 году „І прыдзе” Янка Купала пісаў:

І прыдзе новых пакаленінъ
На наша месца грамада
Сілзі суд, ці мы сумленна
Жыцьцю прайслі, ці чарада

Зыняваг мінульых нас ня зъела.
Пакінушы свой дым і чад.
І мы па даўніму нясмелала
Жыці на ўлад і неўпад?

БЕЛАРУС — ПАЛІТЫЧНЫ УЦЯКАЧ У ШВЭЦЫИ

Васіль Сасноўскі, 37-гадовы беларускі інжынер пераліцеў у Швэцію 26 травеня сёлета на захопленым ім савецкім самалёце ѹ дарозе з Рыгі да Даўгінеку. Швэцікі суд у Штакгольме будзе судзіць Сасноўскага за прыбыццё ѹ Швэцію незаконнымі піліхам, але адмовіўся выдаць яго Савецкаму Саюзу, даўшы яму права палітычнага азилью.

Як паведамлялі амэрыканскія газеты адразу пасля ягоных ушёўкі, Васіль Сасноўскі заяўіў, што паводле нацыянальнасці ён Беларус із заходніх часці Беларусі, што на пагранічы з Польшчай.

МЭМАРЫЯЛ АМЭРЫКАНСКАЙ КАМІСІИ

ПРА ПАГВАЛЧАНЬНЕ ПРАВОУ НА БЕЛАРУСІ

Ад імя Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаныя й Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва 10 чырвена сёлета быў перададзены мэмарыял амэрыканскай Камісіі для справаў бяслікі й супрацоўніцтва ѹ Эўропе. У мэмарыяле казацца пра факты русыфікацыі на Беларусі, дыскрымінацыю Беларуса ѹ іншых рэспубліках СССР, названыя 58 прозвішчаў Беларуса,

што пацярпелі ад савецкага ўлады на працягу апошніх 15-гадзідзя за свае палітычныя й рэлігійныя перакананыні. Мэмарыял перададзены ў сувязі з чырвенскай канферэнцыяй удзельнікаў Гельсінкіскага пагадненія ѹ Белградзе, першай з соры таго ўладаў нацыянальнасці ён Беларус із заходніх часці Беларусі, што на пагранічы з Польшчай.

ВЫСТАУКА “ЗАБЫТЫЯ КУЛЬТУРЫ СССР”

У цэнтры Нью Ёрку ѹ будынку Украінскага Інстытуту Амэрыкі, ад 30 красавіка па 17 травеня сёлета была адчыненая выстаўка „Забытая культура Савецкага Саюзу”. Арганізавала выстаўку нядзяўна савецкая Рада ўсходніх іўрапейскіх Этнічных Культураў, у якую ад імя Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва ды Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаныя ўвайшоў др. Янка Запруднік. Да Рады належала, апрача Беларусаў, Армяне, Грузіны, Жыды, Крымскія Татары, Латышы, Лятувісы, Расейцы, Туркі, Украінцы, Эстонцы. Выстаўка была наладжаная ѹ супрацоўніцтве з культурнымі арганізацыямі гораду Нью Ёрку Украінскім Інстытутам Амэрыкі ды ўніверсітэтам Ешыява.

На выстаўцы былі паказаныя вырабы народнага мастацтва, рэчы ролігійных культутаў, нацыянальныя касцюмы, вялікіх памераў фатаграфіі й фотамантажы зруйнаваных за савецкім часамі цэрквей, касцёлаў, сінагогаў, мечэцяў.

Зь беларускіх экспанатаў (пазыцый ад сп-ні Я. Каханоўскага, сп-ні Ю. Андрушычы, др. В. Тумаша, сп. А. Шукейція, сп-ні Н. Кудасава ѹ сп-ні Н. Русак) асабліва вылучалася, зробленая няведамым народным умельцам у XIX ст., драўляная статуэтка Зажуранага Хрыста (з калекцыі Івана Луцкевіча), а таксама сэрыя фатамантажаў цэрквяў Менску, Віцебску, Горадні й Другіх зруйнаваных савецкага ўладаў або паперарабліных на будынкі грамадзянскага тыпу. Рамкі да фатамантажаў парабіў сп. Ул. Руслак.

Адчынілася выстаўка 30 красавіка ўвечары грамадзкім сходам і прыняццём у горан наведвальнікаў. З прамовамі на ўрачыстасці адчыненія выступілі прадстаўнікі амэрыканскага мастацтва й культуры. Была прачытаць праграмаў ягонаў нарадаў. Была падзялана падзялка ў савецкім Саюзе, у тым ліку ѹ рэлігійных традыціяў, пра бацькаўшчыне. Усё гэта, аднак, аняк не касуе факту русыфікацыі нацыянальных культутаў у Савецкім Саюзе.

Беларусы Амэрыкі, пойна-ж, любяць „Песніяроў” і гордыя зь іх, чытаюць і доклямуюць яны няўміручыя творы пеўцэндурованага Янкі Купалы, да вялікага ліку якіх ня маюць доступу чытачы. Бягуновае пісаніны на бацькаўшчыне. Усё гэта, аднак, аняк не касуе факту русыфікацыі нацыянальных культутаў у Савецкім Саюзе.

Беларусы Амэрыкі, пойна-ж, любяць „Песніяроў” і гордыя зь іх, чытаюць і доклямуюць яны няўміручыя творы пеўцэндурованага Янкі Купалы, да вялікага ліку якіх ня маюць доступу чытачы. Бягуновае пісаніны на бацькаўшчыне. Усё гэта, аднак, аняк не касуе факту русыфікацыі нацыянальных культутаў у Савецкім Саюзе.

BIE LARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World

Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.

Subscription \$ 10.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларуса ў Вольным Сывеце.

Выходзіць месячна.

Выдае: Беларуска-Амэрыканскэ Задзіночанье.

Выпіска зь перасылка — 10.00 дал. на год.

Незамоўленыя рукапісы назад не звязртаюца.

Артыкулы, падпісаныя прозвішчам аўтара, могуць выражаць пагляды, з якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

BITAEM

Доктара ВІТАНТА КІПЕЛЯ

энэргічнага ў заўсёды актыўнага працаўніка ў розных галінах беларускага культурнага, грамадзкага і палітычнага жыцця ў ЗША ёй стала супрацоўніка нашае газеты з 50-мі ўгодкамі ягонага жыцця, якія сплюніліся 30 траўня сёлета, ды жадаем яму добраага здароўя, усякае памыснасці ў власабістым жыцці ёй да-лайшае плённае дзеянасці на беларускай нацыянальнай ніве!

Рэдакцыйная Калегія Беларуса"

АЛЕСЮ САЛАУЮ 55 ГОД ЖЫЦЦЯ

Беларуская Сэктцыя шматмоўнага рады ў Мэльбурне адзначыла 30 красавіка сёлета адмысловай пе-радачкай 55-я ўгодкі ад дня наро-дзяжнінья (1-га траўня 1922 г.) ды саракавыя ўгодкі літаратурнай дзеянасці Алеся Салаўя, аднаго з найвыдатнейшых беларускіх паз-тату ў Вольным Сывеце.

У праграму ўвайшлі: музыка, до-клямцыя паэм „Звініць званы Святой Сафіі”, кароткія біяграфічныя дадзенія паэты ды ягоныя пляны на блізкую будучыню. Алеся Салаў жыве ў Мэльбурне. Ён прыймае актыўны ўдзел у на-шым нацыянальна-грамадzkім жы-цці ды адзначаеца вялікай ах-літаратурны.

А. К-а

**

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

НАШІЯ ПРЫЯЦЕЛІ = УКРАІНЦЫ

На пачатку студзеня сёлета па-мёр у Мэльбурне. Аўстралія, інж. Іван Грушэцкі. Нябожчык студы-ваў пасля Першага сусветнага вай-ны ў Чахаславачыне, дзе ў гонім часе таксама знаходзіліся на вышэй-шых студыях калія 200 Беларусаў. Сьв. пам. І. Грушэцкі значае асаўбісту ды сябраваў із шматлікімі студэн-тамі Беларусамі, стуль і запікаўле-ніне ягона беларускім нацыяналь-ным жыццём ды прыхільнасці да Беларусаў.

Гэнае загікаўленыне Беларусамі ўзнікла ў Грушэцкага, калі ён апыніўся на эміграцыі ў Аўстралиі, навет наадварот — яно яшчэ зволь-шылася.

Пачаткі беларускага грамадзкага працы ў Мэльбурне ў 1950-53 гадох былі ў нашых беларускіх аб-ставінках узапады пляжкі. Невя-лікая колькасць нацыянальна-съедамых Беларусаў, напае разь-бішцё, малая колькасць інтэлігент-ніх адсунасціх собескіх съявтароў — усё гэта спрычынілася да таго, што беларуская этнічная група бы-ла адной з найслабейшых у Мэль-бурне. Якраз у гэту цяжкую для нас пару з дапамогай і зычлівой вадай прыйшлі нам нашыя прыя-целі — Украінцы, адным з якіх быў інж. Іван Грушэцкі. Гэткія на-шыя вялікія прыяцелі, як сьв. пам. інж. Я. Яворскі, сьв. пам. маёр М. Олійнік, сьв. пам. А. Казачынскі ды ўжо згаданы Грушэцкі заслугоў-ваючы на нашу беларускую ўдзя-чынасць. Зь іхняе ін'шыятывы было ўжо ў 1952 годзе створанае Бела-руска-Украінскае Таварыства Прыві-зы, якое ладзіла спатканы, ре-фэраты й рупілася пра паглыблі-ніне ведаў пра Беларусь і Украіну. Яно таксама дабала пра тое, каб усе звестуальна спречныя мясцовыя праблемы быўшыя старана разгледжа-ныя ды адпаведна ўргулівалі.

У 1953 годзе Украінскія арганізаціі ў Аўстраліі ладзілі дэманс-траціўнікі ў жалобным акламі ў суязі з 20-мі ўгодкамі голаду на акупаванай Украіне. У Мэльбурне мелі прыняць удзел усіх украінскіх імпразах і Бела-русы. Якое-ж, аднак, быўшае зьдзіўленыне ды ў абурэнні, калі мы ў вапошні дні перад імпрэзамі пабачылі Украінскую лістоўку аб вялікім голадзе разам з „этнографічнай” картай Украіны, дзе да апошніяй быўшыя прылучаныя: усё Палесьсе, Падляшша ды амаль па-дзённыя прыгарады Менску. Было скліканы ў гэтае справе паседжа-вінне Управы Беларуска-Украінска-га Таварыства Прывізы. Нашым украінскім прыяцелям быўшыя сорам-нае за іхных нацыянальных за-хопнікаў, але, на вялікі жаль, ужо

А. К-а

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі зъмешчанага пытгітаніні ў ад uses душы шчы-чы жакаўшы яму лайшае плённае гэткае-ж таленавітае паэтычнае дзеянасці на славу беларускай ах-літаратурны.

Сто год!

***

Рэдакцыйная Калегія ў Рэдак-ция газеты „Беларус” поўнасціяй далаўчыца да ўвагі з

ПАРАХВІЯЛЬНАЕ СВЯТА У НЬЮ БРАНСЬВІКУ

З урачыстасці высвячэння Расыцілава Войтанкі:
зьялева направа: настаяцель Паraphві Жыровіцкае Божая Маці
а. Аляксандар Яноўскі, Архіяпіскап Мікалай, Мітрапаліт Андрэй,
Пратаярэй Карп Стар, дыякан Расыцілава Войтанка

Сёлета 15 травеня Паraphві БА-
ПЦ Жыровіцкае Божая Маці ў Гай-
ленд Парку, Нью Джэрзі, асабліва
урачыста адзначыла свята Патро-
нікі свае Царквы.

Ужо а гадзіне 9:30 наранцы пры-
былых Уладыкай. Яго Высокапра-
асвяшчэнства Мітрапаліта Андрэя
Яго Высокапраасвяшчэнства Ар-
хіяпіскапа Мікалай сутэрні на ву-
ліцы перад царквой а. пратаярэй
Васіль Кендыши і а. пратаярэй Карп
Стар з падыяканам Юрым Драз-
доўскім і Антонам Сыльвановічам.
У царкоўнай браме Уладыкай вітаў
традыцыйным беларускім хлебам з
солія стараста Паraphвільнай Ра-
ды В. Стома, а малая дзяячатац
віянкамі бел-чырвона-белых кве-
так. У самой-же царкве высокіх га-
сцьці спатаку з крыжам настаяцель
царкви а. Аляксандар Яноўскі.

Урачыстым маментам перад Св.
Літургіяй было рукалаожненне ў-
сан дыякана маладога адваката
Расыцілава Войтанкі, сына сьв.
пам. а. доктара Віктора Войтанкі.

Пасля Літургіі, адслучанай або-
дымі Уладыкім ў суслужэнні
пратаярэй а. Васіль Кендыши і а.
Карпа Стара, настаяцеля Паraphві
а. Аляксандра Яноўскага, новару-
калаожнанага дыякана Расыцілава
Войтанкі, трах іпадыяканай і пя-
цёх малых прыслужнікаў, Улады-
ка Мітрапаліт сказаў прачулае
казанье. Пасля гэтага адбыўся кри-
жовы ход вакол царкви.

На банкете, зладжаным Паraphві-

Адзін з прысутных

ЗЬЕЗД ЗГУРТАВАНЬНЯ БЕЛАРУСАЎ КАНАДЫ

У суботу 7 травеня сёлета ў замі
Беларускага Рэлгійна-Грамадзкага
Цэнтра ў Тароньце адбыўся 26-ы
звычайні гадавы Зъезд сябру і дэ-
легатаў Згуртаваньня Беларусаў
Канады. Летась, з прычынай ад-
арганізаціі незалежных, гадавы
зъезд не адбыўся.

Зъезд распачаўся песьняй-маліт-
вай „Беларусь, наша Маці-Краіна!“
Адчыніў Зъезд старшыня Галоўнай
Управы ЗБК В. Касцюковіч. Хвілі-
най цішыні была ўшанаванная па-
мяць аднаго із заснавальнікаў арганізаціі
— Алеся Грыцаўка.

Мандатная Камісія ў складзе К.
Акулы, М. Ганька і М. Буцькі пра-
верыла паўнамоцтвы дэлегатаў. У
праздыдзіном Зъезду былі выбраныя:
Д-р Б. Рагуля, М. Ганько і М. Бу-
цька.

Справаудача з дзеянасці аддзе-
лу ЗБК у Садбуры даваў ягоны ста-
ршыня М. Буцька, а перасланую
пісьмовую справаудачу з аддзелу ў
Атаве прачытаў Д-р Б. Рагуля.
Садбуурская сябры, як і ранейшымі
гадамі, прыймалі ўдзел у мясцовай
рэпрэзэнтантстві, памагалі Таронцкай
Паraphві БАПЦ Св. Кірылі Тураў-
скага, памагалі грамадзкаму селі-
щчу „Слуцак“ дыякага наагул ды-
важаўся, як ахвярны і працаві-
тыя сябрь. У вадзеле ў Атаве звы-
чайна шмат працы ў рэпрэзэнтант-
цыйнай дзялянцы галоўна таму,
што Атава — сталіца дзяржавы.
Наш прадстаўнік прыймаў удзел у
канфэрэнцыі, скліканай арганіза-
ціі паняволеных народаў, у якой
прысутнічалі дэпутаты парліманту.
На канфэрэнцыі разглядалася
праграма супольнай акцыі на кан-
фэрэнцыі ў Белградзе, што мае ад-
быцца сёлета летам ды мае разгля-
даць вынікі ведамай калішніх на-
рады ў Гельсінках.

Ад аддзелу ЗБК у Тароньце зра-
біў справаудачу ягоны старшыня
М. Ганько і скарбнік Б. Кірка. Са-
кратар Галоўнай Управы Д-р Раіса

Станіслаў Станкевіч

ЗАБАРОНЕНЫ КУПАЛА

(ТЭКСТ ДАКЛАДУ, ПРАЧЫТАНАГА У НЬЮ ЁРКУ
6 САКАВІКА 1977)

Важную дапамаговую ролю ў систэме нацыянальной паняволеній псыхалагічнай русыфікацыі беларускага народа камуністычнай Москвой выконвае цэнзурная забарона твораў беларускіх мастацкіх літаратуры нацыянальнае сікіраванасці — з аднаго боку ды розныя способы хвалішаваньня твораў, цэнзурай дазволеных — з боку другога. Абодвы гэтага мерапрыемства — забароны ѹ хвалішаваньні з мэтаю, як трапна выразіўся калісці Якуб Колас, „каб на ведалі і ўнукі, хто такія іх дзяды”, асабліва шырака ѹ безаглядна тарнуоща ѿ цэнзурнай і пэўдадаваковай практикі паваенна часу ѿ дачыненіні да літаратурнай спадчыны навіялішага беларускага народу іхнімі імёнамі, а дае агульнае анатанічнае абазначанье іх, як „чужак”, „чужынец”, „сілы з усходу і заходу і сіцыўцы”, „сусед паганы”.

Сама сабой напрошавацца выснова, што царская цензура, дазволіўшы гладаныя вершы, была ѿ дачыненіні да Купалы ѹ тым самым да нацыянальных імкненняў беларускага народа куды ліберальнейшая, чымсі цэнзура савецкая, што іх забараніла. Застаецца толькі адна магчымая разгадка гэтага дзіўнае загадкі: вершы генныя, улуччна з вершам „Забраны край”, цяпер забароненая таму, што стаўлянны ѿ іхнякі генасыднія звінавачаныні расейскому царызму маглі быць чытаемі пераадрысаныя сінняшнімі савецкай речайсцасці.

З дарэвалюцыйных Купалавых вершоў трэцяе катэгорыі пра гісторычную мінуўшчыну Беларусі засталіся пад цэнзурнай забаронай і сінняя вершы „Над Нёмам”, „Зі мінуўшых дзён”, „Брату Беларусу” ды паэма „На Куцьцю”. Сярод іх вершы „Над Нёмам” мае характар праграмнага для ўсіх беларускіх літаратуры нашанікае пары ѹ зміншае ѿ сабе адзін з галоўных мамантаў ёйнае ідайнае сікіраванасці. У вершы гэтага Купала аднаўляе ѿ народнай памяці візію мінуўшчыны Беларусі часоў Палацкага Княства ѹ часоў Вялікага Княства Літоўскага, як сладкыя ѹ шчасціўлівай эпохі палітычнага, дзяржаўнага і культурнага росквіту беларускага народа ѹ ягонае венеанскае магутнасці ды супрацьстаўляе гэнным шчасціўлівым эпохам панурую дарэвалюцыйную цяперашніцу ѿ складзе Расейскага імпераі. Гэта былі эпохі, пра якія ѿ вершы гэтага Купала пісаў:

праць ні польскага, ні расейскага народаў. Пад словам „Ляхі, маскалі” разумеў ён нацыянальныя польскія і чарнасоцкія расейскія колы, што пра-водзілі шавіністичную палітыку ѿ дачыненіні да Беларусі і на вызнавалі іх за асобную нацыю. Але ѿ цэлым сіццу дазволеных царской цензурай, а сінняя забароненых цэнзурай савецкай вершаў Купала ня называе прыгнітальнікай беларускага народа іхнімі імёнамі, а дае агульнае анатанічнае абазначанье іх, як „чужак”, „чужынец”, „сілы з усходу і заходу і сіцыўцы”, „сусед паганы”.

Сама сабой напрошавацца выснова, што царская цензура, дазволіўшы гладаныя вершы, была ѿ дачыненіні да Купалы ѹ тым самым да нацыянальных імкненняў беларускага народа куды ліберальнейшая, чымсі цэнзура савецкая, што іх забараніла. Застаецца толькі адна магчымая разгадка гэтага дзіўнае загадкі: вершы генныя, улуччна з вершам „Забраны край”, цяпер забароненая таму, што стаўлянны ѿ іхнякі генасыднія звінавачаныні расейскому царызму маглі быць чытаемі пераадрысаныя сінняшнімі савецкай речайсцасці.

З дарэвалюцыйных Купалавых вершоў трэцяе катэгорыі пра гісторычную мінуўшчыну Беларусі засталіся пад цэнзурнай забаронай і сінняя вершы „Над Нёмам”, „Зі мінуўшых дзён”, „Брату Беларусу” ды паэма „На Куцьцю”. Сярод іх вершы „Над Нёмам” мае характар праграмнага для ўсіх беларускіх літаратуры нашанікае пары ѹ зміншае ѿ сабе адзін з галоўных мамантаў ёйнае ідайнае сікіраванасці. У вершы гэтага Купала аднаўляе ѿ народнай памяці візію мінуўшчыны Беларусі часоў Палацкага Княства ѹ часоў Вялікага Княства Літоўскага, як сладкыя ѹ шчасціўлівай эпохі палітычнага, дзяржаўнага і культурнага росквіту беларускага народа ѹ ягонае венеанскае магутнасці ды супрацьстаўляе гэнным шчасціўлівым эпохам панурую дарэвалюцыйную цяперашніцу ѿ складзе Расейскага імпераі. Гэта былі эпохі, пра якія ѿ вершы гэтага Купала пісаў:

Буйным жыццём ўсё чыста кіпела,
Слава далёка за мора ішла.

Ворага кожны за плечы браў съмела,

Цемра чужынцаў ня страшнай была.

Панам быў дома і сладкым за домам
Мой патаптаны сянонья народ;

Змог ён ня толькі знаць штуку з заломам,

Роднаму слову ўмей книжны даць ход.

З вольнай дружынаю князь на пасадзе
Вольнаму люду законы пісаў;

Слухалі князя, а князь што ня ўладзіў —

Слухаў, што веча яму звон казаў...

Так, так, мой дружа, іначай бывала,—
Не называе забытым мой край;

„Поўнач” на раз у ім скову шукала,

„Захад” знаў сілу яго неўнараі.

Гэтак асэнаванай мінуўшчыне паэта ѿ далейшай частцы верша супрацьстаўляе падняволенную цяперашніцу. Словамі пэрсаніфікаванага Нёмаму Купала казаў:

Так грамадзяне свабоднага краю
Ёрмы узьдзелі, у работна пайшлі,
Прадзедаў слава лазой зарастасе,
Памяць мінуўшчыны дрэмле ѿ зямлі.

Рынкам жывога тавару няслава —
Край ўвесь зрабіла, загнала на ўбой,
Дзе ўжо лет сотні Москва і Варшава
Торг грубановы вядуць між сабой.

Купала ўзнаўленыне мінуўшчыны, супярэчнае партынай гісторыяграфіі ѿ дачыненіні да Беларусі, стала прычынаю цэнзурнае забароны гэтага ѹ іншых Купалавых вершоў пра мінуўшчыну роднага краю. Паводле партынай гісторыяграфіі, Беларусь николі ѿ гісторыі ня жыла сваім дзяржаўным незалежным жыццём, а была ѿ першымі сваімі гісторычнымі пэрыядзе быццам падпарадкованай г. зв. стара-жытнай дзяржаве Кіеўскай Русі, а ѿ эпоху Вялікага Княства Літоўскага знаходзілася ѿ ўладамі польскіх феўдалаў. Абагульняючы ѿ вадніці цверданыне партынных гісторыкаў, можна коратка сфармулаваць асноўную тэзу партынай гісторыяграфіі: гісторыя беларусаў ѿ вадставінах царскага Расей:

Аднаўленыне мінуўшчыны, супярэчнае партынай гісторыяграфіі ѿ дачыненіні да Беларусі, стала прычынаю цэнзурнае забароны гэтага ѹ іншых Купалавых вершоў пра мінуўшчыну роднага краю. Паводле партынай гісторыяграфіі, Беларусь николі ѿ гісторыі ня жыла сваім дзяржаўным незалежным жыццём, а была ѿ першымі сваімі гісторычнымі пэрыядзе быццам падпарадкованай г. зв. стара-жытнай дзяржаве Кіеўскай Русі, а ѿ эпоху Вялікага Княства Літоўскага знаходзілася ѿ ўладамі польскіх феўдалаў. Абагульняючы ѿ вадніці цверданыне партынных гісторыкаў, можна коратка сфармулаваць асноўную тэзу партынай гісторыяграфіі: гісторыя беларусаў ѿ вадставінах царскага Расей:

*) „Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры”, т. 2, Менск 1969; Міхась Ярош „Янка Купала і беларуская пазэзія”, Менск 1971; Іван Навуменка „Янка Купала — духоўны воблік героя”, Менск 1967; Роза Гульман „Тэксталогія твораў Янкі Купалы”, Менск 1971.

*) Хто хацеў-бы пазнаёміца з дакладным аналізам забароненых вершоў Янкі Купалы ѿ першымі павенчанымі выданыні ягонага „Збору твораў ѿ шасціці тамох”, адсылаю да майго артыкулу „Купала прадзіўдзіў Купала схвалішваваны” ѿ кнізе 4-й „Беларускага Зборніка” Інстытуту Вічавчэння СССР, выдадзенага ѿ Мюнхене ѿ 1956 годзе, ды гэтага-ж артыкулу ѿ скрачаны ѿ ангельскай мове „Kupala in Fact and Fiction”, „Belorussian Review”, №. 3, Institute for the Study of the USSR. Munich 1956.

(Працяг на 4-ай бачыне)

К. Акула

Агульна ведама, што Купала ніколі ня быў су-

ЖАНОЦКАЯ СТАРОНКА № 4

ПАЗНАЁМІСЯ З МАСТАЧКАЙ

Ст. Тамара

Спасярод значнага ўжо ліку на эміграціі беларускіх майстроў розных жанру выяўленчага мастацтва, працы якіх ціраз дадзеная была нам нагода Беларускім Інстытутам Навук і Мастацтва ў Нью Ёрку, Беларускім Культурна-Мастацкім і Навуковым Таварыствам у Саўт Рывэрс ды іншымі арганізацыямі аглядаць і падзіўляць на ладжаных імі систэматычна выстаўках, спынімся тут на аднай з іх. Гэта мастацка Ст. Тамара (Тамара Колбя, дзявоцкае прозывішча якой Стагановіч). Ёсьць нешта зусім унікальнае ў ейнай мастацкай творчасці — гэта шырокі дыяпазон тематыкі ў разнастайнасць жанраў ды розных спосабаў і формаў іхнае мастацкае інтэрпрэтацыі.

Ст. Тамара малюе на палатне алейнымі хварбамі, ужывае акры-

Шопат восені — акрыліка

ліку, размалёвае іконы старымі мэтадамі (прыкладам іканастас у царкве Жыровіцкага Божага Маштца ў Кліўлендзе), робіць дрэварыты, займаецца графікай, лепіць з глыны ѹ рysуе ад ранняга маленства — ад часу, як толькі можа ўяўіць сябе ў памяці. І гэта напэўна яшчэ на ўсё.. І кожную з галінаў, у якіх працуе, стараецца давесці да дасканаласці. Бязумоўна, ёсьць асаблівіе ўлюбленыя ёй тэмы мастацкае імпрэсіі, можа здрастацца, як я прыпушчаю, і няудачы. Але здысціліваная ѹ адданая сваёй прафесіі таленавітая мастацка ўсыцяж ідзе наперад, зладзіла ад 1967 году больш за сотню выставак у 19-ёх штатах ЗША.

Найбольш улюбленымі ейнамі тэмамі на літаграфіях і ілюстрацыях дзіцячых кніг для першага году навучання — гэта абрэзкі з жывіцца пераважна раслін і звярынага съвету. І ѹ гэту апошнюю галіну творчага працы ўкладае мастацка ўсё сваё ўменне ѹ сэрца, каб стварыць для маленьких спажыўцоў ейнага таленту высокамастацкія абрэзкі, сълед ад якіх зафіксаваўся б у іхнай памяці надоўга. Но нутраны съвет дзіцяці, калі яно знаёміца з навакольлем за пасядзіцтвам мастацкае ілюстрацыі — гэта тая база эстетычных і этычных пачуцьцяў і перажыванняў, на якіх і будзе фармавацца душа дарослага чалавека.

Ейнае мастацтва высака ацэніваюць мастацкія крытыкі, а ёй пахвална выказваюцца ѹ прэсе мастацкія аглядальнікі і журналісты. Заўтыкуем тут дзеля прыкладу колкі з іх:

Газета Іль Прогрэссо: „Ст. Тамара звязала ѹ сваёй жанравой выдачнай адлюстроўвае ѹ колерах драму ѹ прыродзе ѹ сцена-графію ѹ сурэралістичным ухілам. Створае величную імпрэсію асаблівіе на каляровых начных пейзажах мора. Ужывава ѹмела вобразную мэтомарфозу, можа лёгка перамяніць

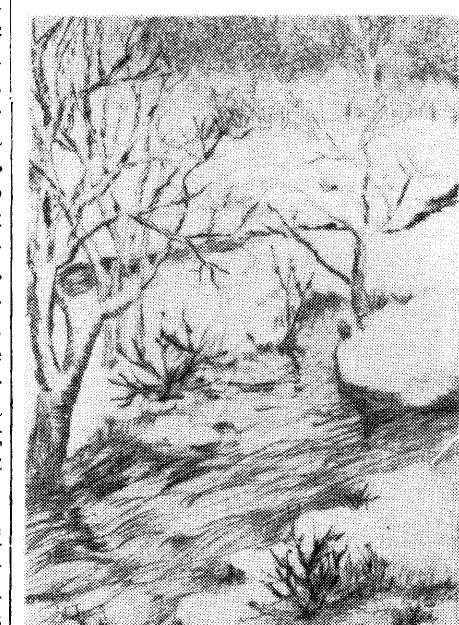
звычайнае шкло ѹ дарагую парцэлянку”.

Арт Ньюс: „Краявіды Ст. Тамары гэта быццам разліў колераў: адзін колер прасвячваеца спад другога або першы часткава пакрывае другі, быццам купаецца ѹ колерах”.

Парк Іст: „Ст. Тамара малюе цудоўныя абрэзкі алеем і чарнілам. Яны рэпрэзэнтатыўныя, хоць і не традыцыйныя. Ужываючы моцныя ўзмакі пэндзля, стварае быццам палосы, што выклікаюць драматычнае адчуванье ветру ѹ хвальі, а ейнае прадуманае ѹжываньне зыркі колераў стварае надзвычайнія атмасфэрчыя якасці — выклікае драматычнае харастро прыроды”. (Нажаль, ейных каляровых абрэзкоў на знойдзеніе гэтта на ілюстрацыях, бо колеры нявідочны на

Францішк Скарына — дрэварыт
бела-чорных рэпрадукцыях — З. С.

Ст. Тамара любіць прыроду. Толькі чатыры гады, як жыве над акіянам, аднак ён робіць упльту на ейнае мастацтва. Прыкладам рысунак марскіх мушляў, над якім яна працаўала па 10-12 гадзін ў штодня праз трэці тыдні, каб адтварыць прэцызыйнае харастро пастэлевых у колерах арнамантай на марскіх ракавінах, кавалачках расклінай і іншых рэштках, што выкінула на бераг марская хвала. Глядзішь на такі рысунак і здзіўляешся, ці-ж узапраўды гэта дакладна ѹ памас-

Беларуская зіма — літаграфія

тацку магла размалываць іх маці-прырода. І вучыцца глядзець больш уважна на асяроддзя. А мастацка ўзапраўды ўмее рысаваць, добра апанавала гэту мастацкую базу рэзансансу ѹ фактывічнай базу рэалізацыі кожнае задумы. Толькі нямногія мастакі мадэрных, трохі супэрарнамаральных і не зразумельных твораў умее рысаваць. А Тамара зрабіла із свайго рысунку прыгожую цапку ці дарагую ювелірную аздобу.

Я асабіста вельмі люблю ейныя літаграфії. Для мяне яны звязаюцца з іхнімі цудоўнымі лекам на мае дакучлівы болем галавы дабіраюцца да свайго ўлюбленага месца адпачынку, мяне прыязнае вітаюць мас знаёмыя абрэзкі-літаграфіі Ст. Тамары. Завешаная імі ўся сцяна. І ніколі мяне знуздзілі

яны мяне, глядзю на іх заўсёды з асалодай. Вось матылек прысеў на пахучы дзікі мархойнік, амаль злыўся сваім узорам крыльляў з парасонкамі суквеццем мархойніку („Каронкі каралевы Ганны” — падаецца назоў абрэзка). Узапраўды прыгожа назвалі Амерыканцы гэтае часта незаўважанае пустазельле. А матылек п'е з дробных кветачак і ён гэткі шчаслівы, хоць век ягоны вельмі кароткі, часта адзін дзень толькі. Ды шчаслівы вось гэтым момантам жыцця, каб выканаце прызначаное яму прыродай заданье ѹ добрым зацішным месцы скласці свае яечкі вось хіба на гэнай галінцы, на якой сядзіць.

На іншым абрэзку суквецце маляча (адуванчыка), некаторыя толькі з некалькімі зярніткамі на галоўцы, адзін з іх такі пушысты ад выстаўленых угару паражуці. Любілі дзеці на бацькайшчыне ярка жоўтая кветка, пляжалі з іх вяночкі, а пазней гулялі ѹ варажылі, дзымуночы на пушыстую галоўку. І калі ўсе чыста зярніткі разыятуцца на сваіх паражуціках, задуманае жаданье ѹ абавязкова збудзецца.

Як я дзіўна, але мяне сэрца вывраць і звязыцца малачаю ѹ сваім траўніку, бо маячыцца тэлькі слова, выпісаныя мастацкай на літаграфіі: „Шчаслівага прыязмлення”. Дык няхай — паўтараю за ёй: „Шчаслівага прыязмлення”.

Або вось сосны. Здаецца чую воўды жывіцца, яны таксама шчаслівия, пра што падказвае надпіс „Узынесені ѹ захаплены”, у захапленні ад сонца. І такі спакой находзіць на мяне, гэткае поўнае адпружанье, сам сабой зынікае боль, ня трэба ніякіх іншых лекаў. Я ўзёненая, што я разумею мову мастацкіх зашыфраваных ѹ літаграфіях.

Нарэшце пару ведамак зь біяграфіі. Тамара Колбя (Стагановіч) нарадзілася на Беларусі ѿ Наваградчыне ѹ нацыянальна съведомай беларускай сям'і. У Амерыку прыехала з бацькамі з ДП-лягеру ѿ Німеччыне ѿ 1950 годзе. Ейная маці памастацку вышывае народныя ўзоры, а ейны брат съв. пам. Аляксандра Стагановіч быў уроджаным мастаком, хоць школы мастацкае не канчай.

Узгадаваная ѹ беларускай сям'і ѹ беларускім эміграцыйным асяроддзем, адчувае сябе Беларускай і заўсёды гэта ѹ чужой прэсе падчыркувае. Яна ѹ грамадзкага прадаўніца, што ахвяруюча свою прафесію да падчыркувае народнага адзення на чародных двух Беларускіх Фэстываліх у Мастацкім Цэнтры ѿ Гардэн Стэйт у Нью Джэрзі. Дзякуючы свайму мастацкаму густу ѹ вельмі патрабнай дысцыпліне ѹ падрхтоўцы вірапакі, яна спрычынілася да вялікіх поспехаў гэных паказаў.

Ст. Тамара прафесійную асвяту атрымала: вучылася ѿ Вэстэрн каледжы ѿ Огэй ѹ там-же атрымала ступень бакалaura, у Інстытуце Мастацтва ѿ Нью Ёрку, таты ѿ Калюбіскім Універсітэце ѿ Нью Ёрку, на якім атрымала ступень магістра, а таксама ѿ Студэнцкай Мастацкай Лізе ѿ Нью Ёрку. Яна сяброўка многіх мастацкіх клубаў у Нью Ёрку ѹ вонкі яго.

Дасюль быў атрыманы ёю наступныя ўзнагароды:

1971 — 2nd Prize — in graphics, CLWAC at the National Arts Club.
1971 — Gold Medal, CLWAC at the National Academy.
1973 — 3rd Prize — Monmouth Arts Gallery.

1973 — Honorable Mention — the Art Center of the Oranges.

1973 — Honorable Mention — Fall Arts Fete, Scotts Bluff, Nebraska.

1974 — 3rd Prize — Monmouth Arts Gallery.

1975 — Graphic Award — Oklahoma Museum, Oklahoma City, Oklahoma.

1975 — Honorable Mention — National Arts Club (CLWAC).

1975 — Purchase Price — The Print Club of Albany, N. Y. at the Institute of History and Art.

1976 — Graphic Award — 15th Annual Artists' Salon, The Oklahoma Museum of Art, Oklahoma City, Oklahoma.

Ст. Тамара яшчэ маладая жанчына ѹ яна ідзе па выбраным ёй шляху ўпэўнена, але ѹ лёгка, ідзе наперад і, быццам гуляючы, пераскокае з тэмамі на тэмаму, ад пэндзля да долата, алаўка ці проста кавалка глыны, реалізуе свае задумы ѹ пра-

маўляе да нас сваёю мастацкаю мову. Яна верыць, што гэту мову адчуе ѹ зразумее ейны глядзец. І гэтак стварае прыгажосьць, нічым не абліжаўвана, нікім не кантроліравана, ѹ не накрываўана ѹ сваімі кампазіцыямі, а таму щасціўная ѹ пленная вольная мастацка ѹ вольнай краіне.

Зіна Станкевіч

УВАЗЕ БАЦЬКОУ!

Цудоўныя ілюстрацыі Ст. Тамары да кнігі ў ангельскай мове Расэля Фрыдмана „Звязыныя гульні” напісана спадабаючца ѹ нашым дзе-дзялам.

Уся кніга выкананая ѹ на высокім літаратурным, мастацкім і паліграфічным узроўні ѹ становіць ідэальны падарунак для малога чытчика. Цана кнігі — \$ 4.95. Яе можна набыць праз кнігарню або выпісаць з выдавецтва:

HOLIDAY HOUSE
18 East 53rd Street
New York, N. Y. 10022

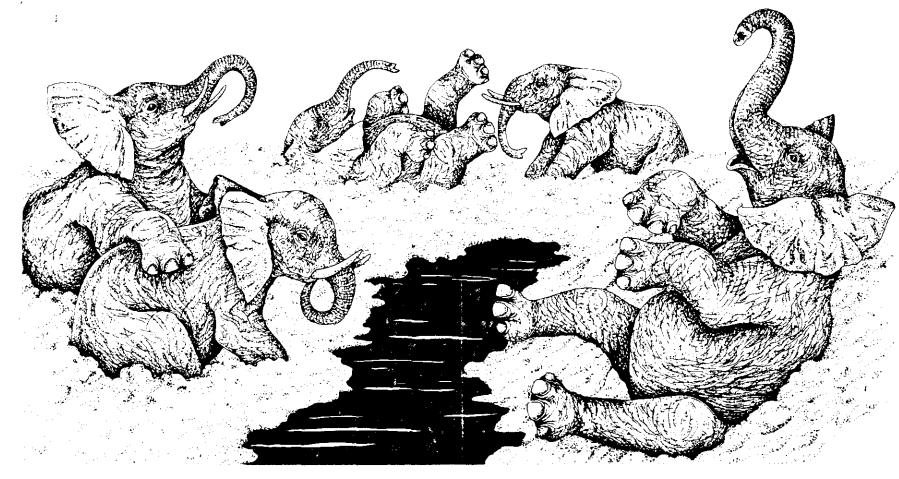
ПАЯСНЕНЫНІ ДА ІЛЮСТРАЦІЯЎ

Змешчаныя ніжэй чатыры ілюстрацыі, дзіве першыя з якіх да кнігі для дзяцей „Гульні звязаю” („Animal Games” by Russel Freedman, 1976).

Кніга апісвае гульні звязаю, як гімнастыку дзеля разыяўніця мускулаў, але часта ѹ проста, як гульню дзеля самога гульні.

Дзіве наступныя ілюстрацыі да кнігі „Хадзі, наведаем горад старавага съвістуна” („Come visit a Prairie Dog Town” by Eugenia Abston, 1976).

Кніга пра жыцьцё старавага съвістуна, ягоныя звязы: ўсё, каб выжыць маленькім грызуноў у вялікім съвіце.

Малыя слонікі, выкапаўшы заглыбленыне на беразе ракі, качаюцца ѹ абліваюцца балотам

Рысікі-дзеці — гуляюць

Стэпавы съвістун на старожы пры ўваходзе ѹ падземны канал да свае гаспады

Схаваўшы зубы, дотыкам вуснаў (папалункі) распазнаюць сябе бацькі (тое-ж самае практикуюць і дзеці)

Софія Кавалеўская

ПЕРШАЯ ЖАНЧЫНА ПРАФЭСАР

Софія Кавалеўская (дзялоўчына Корвін-Крукоўская) падоўжала з Беларусі, з Віцебшчыны і праудападобна была беларускага паходжання. Яна ведамая як першая ў съвеце жанчына — прафесар університету. Але ейнае жыццё было вельмі трагічным, а шлях, які яна выбрала сабе ў жыцці, цярністым.

Вышэй згаданае гучыць рэзвэліцця, яя ведамай дагэтуль шмат каму з нас. Так яна падзеянічала ю на мяне, калі я прачытала артыкул беларускай савецкай журнальніцы А. Уладзіміравай „Барацьба за шчасце”, зъмешчаны ў 10-м нумары за 1973 год выдаванага ў Менску часапісу „Работніца і Сялянка”, які я выпадкова разгарнула, парадуючы старыя часапісы. Артыкул гэны зацікавіў мяне. І вось ёсьць нагода пазнаёміць нашых чытачоў, перадусім жанчынаў, з ягоным зъместам у скрачэнні ѹ цытатах. Назоў артыкулу „Барацьба за шчасце” зъзіць А. Уладзіміравай із загалоўку аднае з п'есаў Софіі Кавалеўской.

Аўтарка артыкулу расказвае, як таксама выпадкова дайшла да яе вестка, што ў Віцебску жыла Софія Кавалеўская. Відаць, нічога пра гэта я чулі ю на ведалі навет зацікаўлення ў вышуканы новых цікавых вестак для часапісу карэспандэнткі „Работніцы і Сялянкі”. Вестка гэтая ўсяцяж турбалаў я. А. Уладзіміраву. І пасля даўгіх месяціў яна ўжо мела камандыроўку, білет, на якім быў адрыс: Віцебская вобласць. І толькі з адшуканай літаратуры, з успамінаў С. Кавалеўской пра ейнае дзяцінства, яна даведалася на шмат больш: „Мы жылі тады ў Віцебскай губерні, у мядзведежым кутку, адкуль да бліжэйшай чыгуначнай станцыі трэба было ехада двое сутак коньмі”. І А. Уладзімірава знайшла гэты куток.

Далей працујем частку артыкулу „Барацьба за шчасце”, які быў надрукаваны пасля наведзінаў ягонаі аўтаркай месца, дзе прыйшло дзяцінства ю юнацтва выдатнай вучонай.

„Двое сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

Усёмагу сутак на конях... некалькі гадзінай на машины ад Віцебску па вылітнай шашы. Міма Гарадка, Езярышча, па сінявокім азёрным краю, крыху мінуўшы пагранічны слуп паміж БССР і РСФСР (паводле новага адміністрацыйнага дзялення тое месца, дзе жыла Софія Кавалеўская, належыць цяпер да Пскоўскай вобласці) — і мы ў Палібіне, віток за віток перамотаем дзесяцігодзідзі.

ПАДЗЯКА

Усім тым, што выказалі свою ацэнку ў зычлівія пажаданні „Жаночкай Старонцы”, як на дзённа але пераважна мужчыны, і то наўсет спаза ЗША, шырае дзякі! Чакаем ад Вас. Дарагія беларускія большага зацікаўлення ў супрацоўніцтва ў будучыні.

Пётка Ганцэвіч

ХАРАСТВО АТРЫМАЛІ У СПАДЧЫНЕ

(ДА ТЭМЫ 4-АЕ МАСТАЦКАЕ ВЫСТАУКІ У САУТ РЫВЭРЫ)

Ад нашых продкаў перадаваліся з пакалення на пакаленне самыя старажытныя ўзоры беларускага народнага мастацтва. Гэта: 1. ткацтва ў вышынку; 2. разбі на драве. Час вышнішнія старажытныя вырабы быў лёну ў воўны. Аднак то, што сабралі беларускія этнографы ў 19-ым і пачатку 20-га стагодзідзя, перахавалася ў музэях, зафіксаванае археолагічнай раскопкай на тэрыторыі Беларусі старажытных курганоў і стаянкі першынскага чалавека з палеаліту ѹ навет раней. Дык выяўлілася, што геамэтрычны ўзор з раскопак на касці мамутаў, на металю ѹ цыраміцы вельмі падобны да ўзору ткацтва вышынкі. Відаць, любасць да традыцый прымушала не пакідаць выпрацаванага геамэтрычнага арнаманту, і ён быў перанесены на вельмі падобны да ўзору ткацтва вышынкі. Шмат вышывалі беларускія жанчыны, шмат вязалі каронак і вясковыя ѹ гарэздзікі жыжаркі. Вязалі шаўковымі ніткамі, вышывалі бісерам і габелінавымі штыхомі. Азаблялі імі съцены палацаў, а таксама ѹ святочнае адзенне.

Арнамант зь геамэтрычных фігур: квадраты, ромбы, трикутнікі, простых і хвалёвых ліній ѹ гэтае і застаўся аж да нашага часу. На гравюры Скаринавай Бібліі з 1517 году Доктар Францышак Скарэна сядзіц за столікам, пакрытым сканінай ѹ геамэтрычным арнамантом. Таксама на іконах, прыкладам, на іконе „Раство Багародзіцы” мастака Пятра Еўсеевіча з 1647 году на падушках, на якіх спачывае Свята Ганна, вышыты мастацкі арнамант геамэтрычнае формы.

Бязумоўна, старажытныя ўзоры з часам мадыфікаўліся, паўставалі новыя варыянты, часта ткачыні ѹ вышыўальніца стваралі кампазіцыю паводле свайго густу, але заўсёды асновай заставаліся тыя съмены геамэтрычныя фігуры. Прыродны талент стагодзідзямі адышлоўваўся, а натхненіе ѹ мастацкімі рytмамі з'яўляліся з народнай, заўсёды мэлодычнай песні. Гэтыя песні рytм гарманізваўся з рytмам арнаманту, у выніку чаго ствараліся высокай мастацкай якасці речы.

Дык і на дзіве, што пакідаючы родную зямлю, жанчыны везьмі з сабою ѹ найбольш драгія ім скарбы — свае ткацкі ѹ вышыўланыя вырабы. І да сяньня гэтыя аўтэнтычныя экспанаты з'яўляюцца аздой мастацкіх выставак і інспірацыяй для новых працаў. А выставкі гэтыя ладзяцца ў Задзіночных Штатах Амерыкі ѹ большых беларускіх асяродках, як Кліўленд, Чыкага й Нью Джэрзі систэматично. Асабліва гэта ў вапоні час, калі навет урад падтрымоўвае пра пагаворы ѹ вышынкі разных этнічных культур, традыцый ѹ мosaў. Дык у гэтай спрыяльной атмасфэры зварухнулася ѹ Беларусы ды выдатна ўвайшлі быццам у новую эру рэнэансу спадчыннага народнага мастацтва: прыкладнога, песьеннага ѹ танцавальнага.

Калі мне давялося наведаць сёлета 4-ую гадовую мастацкую выставку ўладжаную мясцовым Беларускім Культурным Мастацкім і Навуковым Таварыствам у Саут Рыўэры. Нью Джэрзі, у часе ад 13 сакавіка да 3 красавіка, яна зрабіла на мене уражанне імпазантнае. Пярасціліся сваймі колерамі розныя галіны мастацтва: выяўленчага, прыкладнога, разбі на дрэве, мастацкага фатаграфіі ѹ іншыя. Вочы разбягліся ад вялікай колькасці вышынкі якасці экспанатаў, што цяжка было ўсё перагледзіць і асэнсаваць. Вельмі важнай прыкметай гэданай выставкі было тое, што на ёй дэманстраваліся працы аж чатырох пакаленій: прафабак і бацькі, бацькоў, моладзі ѹ дзяцей. Бязумоўна, гэтыя падзеі падтрымоўвае пра пагаворы ѹ вышынкі разных этнічных культур, традыцый ѹ мosaў. Дык у гэтай спрыяльной атмасфэре зварухнулася ѹ Беларусы ды выдатна ўвайшлі быццам у новую эру рэнэансу спадчыннага народнага мастацтва: прыкладнога, песьеннага ѹ танцавальнага.

Калі мне давялося наведаць сёлета 4-ую гадовую мастацкую выставку ўладжаную мясцовым Беларускім Культурным Мастацкім і Навуковым Таварыствам у Саут Рыўэры. Нью Джэрзі, у часе ад 13 сакавіка да 3 красавіка, яна зрабіла на мене уражанне імпазантнае. Пярасціліся сваймі колерамі розныя галіны мастацтва: выяўленчага, прыкладнога, разбі на дрэве, мастацкага фатаграфії ѹ іншыя. Вочы разбягліся ад вялікай колькасці вышынкі якасці экспанатаў, што цяжка было ўсё перагледзіць і асэнсаваць. Вельмі важнай прыкметай гэданай выставкі было тое, што на ёй дэманстраваліся працы аж чатырох пакаленій: прафабак і бацькі, бацькоў, моладзі ѹ дзяцей. Бязумоўна, гэтыя падзеі падтрымоўвае пра пагаворы ѹ вышынкі разных этнічных культур, традыцый ѹ мosaў. Дык у гэтай спрыяльной атмасфэре зварухнулася ѹ Беларусы ды выдатна ўвайшлі быццам у новую эру рэнэансу спадчыннага народнага мастацтва: прыкладнога, песьеннага ѹ танцавальнага.

Калі мне давялося наведаць сёлета 4-ую гадовую мастацкую выставку ўладжаную мясцовым Беларускім Культурным Мастацкім і Навуковым Таварыствам у Саут Рыўэры. Нью Джэрзі, у часе ад 13 сакавіка да 3 красавіка, яна зрабіла на мене уражанне імпазантнае. Пярасціліся сваймі колерамі розныя галіны мастацтва: выяўленчага, прыкладнога, разбі на дрэве, мастацкага фатаграфії ѹ іншыя. Вочы разбягліся ад вялікай колькасці вышынкі якасці экспанатаў, што цяжка было ўсё перагледзіць і асэнсаваць. Вельмі важнай прыкметай гэданай выставкі было тое, што на ёй дэманстраваліся працы аж чатырох пакаленій: прафабак і бацькі, бацькоў, моладзі ѹ дзяцей. Бязумоўна, гэтыя падзеі падтрымоўвае пра пагаворы ѹ вышынкі разных этнічных культур, традыцый ѹ мosaў. Дык у гэтай спрыяльной атмасфэре зварухнулася ѹ Беларусы ды выдатна ўвайшлі быццам у новую эру рэнэансу спадчыннага народнага мастацтва: прыкладнога, песьеннага ѹ танцавальнага.

Калі мне давялося наведаць сёлета 4-ую гадовую мастацкую выставку ўладжаную мясцовым Беларускім Культурным Мастацкім і Навуковым Таварыствам у Саут Рыўэры. Нью Джэрзі, у часе ад 13 сакавіка да 3 красавіка, яна зрабіла на мене уражанне імпазантнае. Пярасціліся сваймі колерамі роз

НЕЗАБЫУНЫ ДЗЕНЬ У МАІМ ЖЫЦЫ АПОННЯЯ СУСТРЭЧА З КАНСТАНТЫНАМ ЕЗАВІТАВАМ

Сладзялося, што можа хто-небудзь з латыскіх Беларусаў, хто працаўваў у беларускім школьніцтве ў Латвіі ці быў так ці інакш звязаны з ім, напіша калі-небудзь шырэй і дакладней пра гэта. І хачу тут адно падзяліцца з чытчамі кароткім успамінам пра адзін незабытны дзень у майм жыцы. Было гэта ўлетку 1944 году ў Рызе. Канстантын Езавітаў, стары беларускі дзеяч, адзін з піянераў беларускага нацыянальнага руху ѹ галоўны арганізатор беларускага школьніцтва ѹ беларускай Дзьвіншчыне пад Латвійскай прасіцай беларускага публіцыстага Уладзімера Глыбіннага, ведамага таленавітага беларускага паэту Алеся Салаўя ѹ ніжэй падпісанага з жонкай на ўрачыстасць заканчэння настаўніцкіх курсаў для павышэння кваліфікацыі ѹ на настаўніцкую канфэрэнцыю. Урачыстасці адбываліся ѹ будынку мясцовай беларускай пачатковай школы, дзе адбываліся ѹ згаданыя курсы да настаўніцкай канфэрэнцыі.

Тут неабходна прыгадаць дырэктара гэтай школы ѹ выкладчыка на курсах сп. Сіцько, які, будучы вельмі рэлігійным чалавекам, ня змог прапусціць нядзельную службу ѹ царкве ѹ на ўрачыстасці прысутнічу.

Урачыстасць адчыніў кароткім, але змястоўным словам кіраўнік курсаў ѹ канфэрэнцыі Канстантын Езавітаў, які прадставіў нас прысутным настаўнікам. Усе настаўнікі настаўніці былі маладыя векам людзі. Відаць было, што яны любіць сваю працу ѹ стаўцца да яе паважна. Бачучы іхны энтузіазм, рабілася радасна ѹ бадзёра на душы. На просьбу Езавітаў прамовіў да настаўніку Уладзімеру Глыбінну, а пасыль яго Алеся Салавей прадэкламаваў колькі сваіх вершаў. Па тварах і прямаяністых позірках настаўніка мы бачылі, што ўсё чутае моцна закранула іхныя сэрцы. Яны перажывалі вялікую духовую радасць. На заканчэнні ѡрачыстасці прамовіў уздоўж курсаў на супольны сціплы абед у бліжэйшы рэстаран.

Падчас абеду — хоць і бяз „чарак і скварак“ (взены час, было толькі безальгольнае піво-эрзац) — панаўвала прыемная, шыграя сяброўская атмасфера. Было вельмі цікава ѹ прыемна пагутарыць із суродзічамі, якіх аддзялялі ад нас на працягу звычайных 20-ёх гадоў польскатаўскай ѹ савецк-латыскай дзяржавы межы.

Пасыль абеду, на прапанову Езавітаў, усе прысутныя выйшлі ѹ суседні з рэстаранам парк прайсціся. На дварэ быў цудоўны ўспышы.

Ул. Брылеўскі

НА 75-Я УГОДКІ АД НАРАДЖЭННЯ ЯЗЭПА ПУШЧЫ

20 красавіка споўнілася 75 год ад нараджэння выдатнага беларускага паэту ѹ мучаніка за беларускую нацыянальную ідэю Язэпа Пушчы. Сёлета прыпадаючы таксама ѹ 55-я ўгодкі ад пачатку ягона літаратурна-творчасці. З увагі на ягонае 75-цігодзідзе газета „Літаратура і Мастацтва“ зъміясціла кароценьку зацемку пра Пушчаву ѹгодкі, напісану мастаком Анатолем Тычынам, які ў 1927 годзе афармляў з мастакага боку ягона пастычны зборнік „Дні вясны“. Апрача гэтага, выдаваная ѹ Менску, але пашыраная вылучна сярод Беларусаў на Захадзе, газета „Голос Радзімы“ ў сваім травенскім нумары надрукавала гэцкую-ж кароценьку зацемку пра Язэпа Пушчу паэту Станіслава Шушкевіча, Пушчавага сябры па зынавленні ѹ віціліцы.

І гэта літаральна ўсё, чым былі адзначаны Пушчавы ѹгодкі. Навет літаратурныя часапісы „Маладосьць“ і „Польмі“, у якіх Язэп Пушча друкаваў траха ўсё свае пастычныя творы, ніводным словам не адзначылі ягонаў ѹгодкай ѹ сваіх травенскіх нумарах. Значыцца, сяньняшні савецкі друк разглядае Язэпа Пушчу не як драгаднага навета, а як трэйцяраднага паэту, тымчасам як побач з Уладзімерам Дубоўкам быў ён найважэйшым беларускім паэтом мада-дога пакалення 20-х гадоў.

Язэп Пушча, запраўднае прозвішча якога Плашчынскі, нарадзіўся 20 красавіка 1902 году ѹ вёсцы Караплігавічы на Меншчыне ѹ сялянскай сям'і. Пачаўшы пісаць у 1920 годзе, ён на працягу 20-х гадоў вы-

але не гарачы сонечны дзень. Ішлі мы ўсе аднай групай па асфальтавай дарозе пудоўным вялікім лясным паркам, які раскінуўся на паўночна-ўсходнім акраіне прыга-жуны Рыги. Сям-там пры дарозе стаялі прыгожыя мадэрнія вілі заможных Латышоў, бальшыня якіх у гэтым часе ў іх ня жыла, бо падчас масавай дэпартацыі Латышоў, Лятувісаў і Эстонцаў у чэрвені 1941 году была вывезеная большавікамі Сібір. Езавітаў, які жыў ѹ памешканні аднай з гэных віляў, сказаў нам, што бачыў, як вывозілі собственіка суседнай вілі з усёй сям'ёй. Вышишы пад канвоем энкаўзэтых, Латышы перад тым, як сесцы ў грузавік, знядзялі каплялю і нізка пакланіўся свайму дому, а затым пачалаў родную зямлю.

Крыху пазыней, незадоўга перад сваім выездам у Нямеччыну, Езавітаў паказваў мне сваю багатую бібліятэку, у якой было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падczas бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаючы з Рыгі, Езавітаў здолеў даволі шмат з іх забраць з сабой. У Нямеччыне, калі ён быў цяжкіх хворы (я чую, што ён быў ранены падчас бамбардавання), кнігім заляжалася ѹ згаданыя вілі з беларускіх дзеячоў і прывёз іх з сабой у ЗША. Асобе гэтай належала — за бібліятэку, якія было шмат рэдкіх стародрукаў. Кнігі стаялі ѹ вялікім пакой на паліцах ад падлогі аж да столі. Выхідзічаю

